

LO CATALANISTA

Setmanari defensor dels interessos morals y materials de Catalunya

La correspondencia al Director.—Los originals no 's tornan

DIRECCIÓ, REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ

Carrer de Colomer, núm. 24.

SABADELL

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Sabadell	2 rals al mes.
Fora	8 " trimestre.
Un número sol.	1 "
Anuncis á preus convencionals.	

MAR Y CEL A MADRID

LITERATURA Y POLÍTICA.

Persuadits de que tots nostres lectors tenen ja coneixement de la brillantíssima ovació de que fou objecte en lo teatre *Español* de Madrid la tragedia *Mar y Cel* magníficament traduïda per l' il·lustre escriptor don Enrich Gaspar, nos abstindrem de parlarne pera limitarnos á anotar—encare que molt somerament—algunes de las opinions que ab motiu de la referida obra s' han aventurat, ab la lleugeresa de costum, marca de fàbrica que caracterisa lo modo de pensar y de sentir dels que desde aquell centre de la península miran de reüll á las provincias que motivadament 'l bescantan.

Avans que tot y sobre tot, cumplint un deute d' amistat y companyerisme, sians permés desde LO CATALANISTA dirigir la més entusiasta felicitació al eminent poeta D. Angel Guimerá per los aplausos conquistats novament ab sa inspirada producció. Y qual felicitació enviém al que ab tant amor com acert lográ traduhirla, fent també extensiva nostra enhorabona als actors, á qui estava confiada sa difícil interpretació.

Lo Teatre Catalá, la literatura de nostra pàtria, aquest monument que obra per obra, sens mármols ni oripells de estranjerass terras s' aixeca preponent á Catalunya, havent nodrit al formarse tot un renaixement polítich pera anarlo simbolisant ab son desenrotllo, aquesta joia tot' ella rublerta de preciosas pedras genuïnament regionals, ha passat en l' obra genial del inabordable president de la *Lliga de Catalunya*, Ebro enllá, casi podriam dir per primera vegada, fent que 'ls de Madrid *descobriessin* avuy lo *Mediterrá*, encertada ironia que fundadament apunta l' autor d' un complet article sobre l' assumpto que ab la firma de Salvador Canals

insertà *El Demócrata* d' aquella capital. Ironia tant motivada com bestreta per quants de literatura hem parlat alguna vegada, al veurer la nostra volar y escamparse Pirineus enllà restant desconeguda pe 'ls que fins avuy no s' adonan que te mereixements pera ésser festejada.

Avuy la veuhem, y al contemplarla enlayrada en los cimerals de la gloria per obra y gracia de mérits que no cal esmentar, s' afanyan á posar las cosas en son llech, y veyent á la sombra del monument literari lo per ells odiat fantasma del moviment polítich, ja poch avans d' estrenarse l' obra *El Heraldito de Madrid* entre altres, distribuïa punts suspensius y reticencias respecte al regionalisme, y afirmava ab la major ignoscencia que al seu entendre lo Teatre Catalá no existia. No havian de quedar en vaga ni la indicació primera, ni la afirmació segona.

En quant á la existencia del Tetro Catalá *El Globo* es lo quin preté ab més insistencia posarla á discussió. En general la premsa tota de Madrid resaba la gloria de *Mar y Cielo* pera la nació. Es espanyola ¿qué vol dir regional? Y aquesta pregunta es la que degué ferne 'l diari possibilista, no trobanti resposta; perque ¿quins son los elements que poden informar un' obra pera caracterisarla de regional? Lo llenguatje, no; Castelar aconsellá ab tot á Guimerá que escribis en castellá. ¿La forma? Tampoch será la forma; ab tot un bon número de celebritats literarias la trobá estranya, y altre bon número no cregué lo vers endecassíláb lo més apropiat y sobre tot *sonoro*. La textura si; y per aqui deu ser espanyola la tragedia, donchs la del teatre *Español* es avuy la de Echegaray y segons sembla la de *Mar y Cielo* es de la d' aquest autor (*El Imparcial*)..... ¿Hi haurá crims literaris!... ¿L' assumpto, la tendencia, lo verdader conjunt de l' obra? Hem de dir ab lo mateix diari possibilista que miradas desde aquest punt de vista las obras d' art, lo bó, lo sá, lo inspirat, no te patria; pero hem d' afegirhi també que en aquest cas, pot estalviarse de parlar de regions, de provincias y d' Espanya.

Lo fet del cás y en aixó hi há complerta unanimitat, es que l' obra fou considerada com superior entre tot lo del Teatre espanyol. Crítica sobre la mateixa, lo que s' entén per verdadera crítica, nosaltres no l' hem sabuda trobar en cap diari, com no sia en l' indicat article de *El Demócrata*; per aixó será que 'n ell se parla d' *envejas, de las MUSSARAÑAS d' Echegaray, d' altres poetas-incubadors, eunucos y bochs* que á ben segur intentan sintetisar lo verdader teatre, *El Teatro Español*. Al mateix article, hem de referir també als que ab motiu d' aquesta manifestació literaria regional parlan del regionalisme polítich: en ell hi trobarán sobradas rahons tots plegats y molt especialment D. Luís Alfonso, l' autor de *Crónicas literarias en La Epoca*.

Es ell qui firma un llarch treball insertat en dit diari lo dia 20 del corrent mes. Se titula 'l treball *Guimerá y su tragedia «Mar y Cielo»*. Guime-

rá com á poeta y ab ell nosaltres hem de sentir bon grat de tot lo que escriu responnent al títol: pero estém segurs que ab nosaltres, com á catalanista indiscutible é induptable ha de molestarlo en grant manera que dit senyor fill de Valencia per mes senyas, fugintse del seu tema, digui avans d'acabar son article, suposant que Guimerá tenia afany de que 'l públich de Madrid lo conegués, lo següent: «Estich segur de que á tots los escriptors catalans, catalanistas ó no, los succeheix lo mateix..... Los rencors declamatoris, las agallas d'acérrim regionalisme, casi de separatisme, de la major part d'ells, acabarian, induptablement, ab un *bany* de Madrid. No es aquesta la ocasió, ni prou la meva capacitat, pera ventilar assumpto tant serio y complicat, pero una llarga residencia á Barcelona, y 'l coneixement de sos escriptors, m'inclina á creure que la barrera, fictícia las mes de las vegadas, que separa aquella regió d'aquesta es una barrera.... *filològica.*»

¡Un bany de Madrid! Grollera suposició que 'ns faria duptar si no 'ns constés, de que hagués residit á Barcelona lo Sr. Alfonso; mes ja que no aixó, nos ha de ser lícit creure que no va aprofitarli poch pera lograr un verdader coneixement de nostres escriptors. Per fortuna ell mateix indica com lo senyor Guimerá no va tenir més la petita intervenció en la idea del Sr. Gaspar quan aquest pensá traduhir sa obra y no enteném que l'interés que á tot autor pot despertarli lo nou ropatge ab que 's vesteixin sas produccions sia calificable de *afany d'esser conegut* per tal ó qual públich. Y si aquest afany realment lo sentissin aquells escriptors que creu coneixer tant lo Sr. Alfonso, ¿com deixarian d'escriurer sas obras en castellá, novelistas com Oller *que quan vol, y encara que privadament escriu llarch y correcte ab molt acert la parla castellana?*

Hem calificat de grollera aquella suposició y hauriam estat mes encertats considerantla inconvenient, impolitica y poch delicada. Lo seu autor per ella desmenteix la coneixensa que pensa tenir del convensut regionalista que l'ha motivada, donchs no la creuriam certa en ell encara que sols de regionalisme literari 's parlés, ¡quant mes faltada de fonament no hem de veurerla referida al regionalisme polítich! Per aquesta rahó, no volém interpretar á quina mena de *bany* pot referirse lo Sr. Alfonso, porque temém que d'esbrinar molt arribariam á trobar la idea no sols grollera é inconvient, sinó fins depressiva.

Be prous n'hem vist de literats-polítichs, desertar de casa y seguir la vía á que segurament se refereix l'articulista de *La Epoca*. La mare que 'ls criá se 'ls mira avuy, las parpellas mitj closas y ab ayre compassiu de tart en tart los amanyaga..... bon profit los fassi!

No es estrany per tant, que ab tals afirmacions consideri que la barrera, moltes vegadas fictícia, que separa aquesta regió d'aquella sia una barrera..... *filològica.*

Filològica, si, com ho es en materias literarias la que 'ns separa de Fransa (no tant potser com de Castella), d' Italia, de Portugal, etz., etz., pero ab acompanyament d' altres barreras, massa reals pert cert, que 'ns fán considerar extrangers á uns y altres, sens lo mes petit escrupol de conciencia, ans be ab tot l' orgull d' una rassa á la que han despossehit de lo seu.

Filològica, si, sempre que entre tantas reivindicacions com informan nostre programa, parlém de nostre idioma; de nostre llenguatge viu encare, cada dia mes, no al igual del d' altrás regions que ja per sa dissort ja per sa *deixadesa*, l' han perdut entre mitj d' aquest anar y venir pera *banyarse* en la *gran charca* que tant al viu nos doná á conèixer lo P. Coloma: tot ella un llot!

No 'ns cal anar molt lluny pera demostrar la existencia de barreras tant ó mes fermes y reals que la esmentada. Alfonso mateix nos parla d' ellas en lo repetit article. Diu ell que Guimerá dirigeix un periódich y que ha sigut president de la *Lliga de Catalunya* ¿vol dirnos si l' un y l' altre càrrech representan unicament la defensa de interessos *filològichs*? Lo discurs que menciona del president dels jochs florals del any 1889 *literariament molt hermós, si be que empapat d' un furiós regionalisme*, ¿vol dirnos si l' anima un esperit bon xich mes ample—y aixó que la festa es literaria—que l' esperit únich de la *filologia*? Lo *Memorial d' agravis de Catalunya* que una Comissió (de la que formá part Guimerá, segons lo mateix indica) presentá al Rey Alfonso XII ¿vol dirnos si dibuixa en sas planas algunas altrás barreras á mes de la barrera *filològica*?

Y aquí vé que ni de motllo, advertir al que no coneix prou á Catalunya, que en aquella ocasió si nó hagués sapigut ja Guimerá y ab ell los que formavan la dita Comissió, lo que significava pendrer un bany en lo Madrid oficial, haurian fet l' aprenentatge de posar los peus plans pera no relliscar en aquell centre del que intenta lo Sr. Alfonso *que reconeguem lo poch bo que atresora, y es, avans que tot, aixó que aplicat á las personas s' anomena DON DE GENTES*. Segons lo diccionari de la Academia aquesta qualitat, mérit ó diguis lo que 's vulga, consisteix en «Lo conjunt de gracias y prendas ab que una persona atrau las voluntats de tots aquells ab quins tracta». La present definició 'ns obliga á posar lo punt final á aquestas ratllas. Aixó si, qu' es pura filologia.

SECCIÓ POLÍTICA

Per fi ha tingut lloch la tan cacarejarada crissis en lo ministeri conservador que presidia l' *ilustre estadista*, senyor Cánovas del Castillo.

Com era de suposar, un cop posats á fer cambis, no hi ha hagut més remey que fer un dissaple complert, per més que segons sembla *les ha salido un poquito desigual*.

Es á dir que la casa ha quedat bruta de la mateixa manera, sino está pitjor.
 'S veu que las *relevantes condiciones de hombre de gobierno* del senyor Cánovas, no li han servit de gran cosa.

Tot s' ha reduhit á tenir nous estadants á la dispesa y 'l pays que 's dongui al dimoni.

A nosaltres no 'ns ha vingut de nou, serveixi sols d' avis als que encare creuen que ab lo govern de 'n Cánovas arribarém á ser felissos.

Lo simpátich *clown* de la política madrilenya, 'n Romero Robledo, ha conseguit per fi los seus disitjos.

Ja es al ministeri.

Si he aquesta vegada no ha entrat en lo lloch que més de dret li pertocava.

Per més que fetas las eleccions y havent seguit en las mateixas, lo seu sistema, de lo qual pot estar més que orgullós, no era necessaria la seva presència en lo ministeri de la Governació.

Per aixó l' han trasladat ara al ministeri d' Ultramar. En aquest puesto necessitan los conservadors un home de barra pera defensar las mil tonterias que han comés desde sa pujada al poder, y ningú com 'n Romero Robledo, pera aguantar las embestidas parlamentarias.

Y al mateix temps. cap ministeri com 'l de Ultramar, pera emplear á tots los llops marins que l' han seguit en sa odisea política, desde sa fugida dels conservadors fins á sa tornada.

Segui lo que 's vullga, are veurém á 'n Romero Robledo y 'n Mañé y Flaquer de brasset dintre la política conservadora.

Qui havia de dir que l' entremaliadura personificada y *la sensatez reconocida*, haguessin d' anar de brasset *como buenos amigos*.

¡Misteris de la política madrilenya!

Pera 'l ministeri de Marina, uns dels que més feyna han donat pera omplir la vacant al senyor Cánovas, nos hem escapat per xaripa de tenirhi altra vegada al senyor Beranger, *el maton de las edades presentes*.

Sort que aquest, segons diuen, ab tot y las ganas de tornarhi no la va admetrer á última hora *por motivos de delicadeza*.

Heus aquí 'l poch cas que 'l senyor Cánovas fa dels seus correligionaris del *Diario de Barcelona*.

¿No recordan lo que deya aquest colega poch després del desafio del ex-ministre de Marina?

Donchs escoltin; deya aixís:

«Se dirá que cuando fué á batirse habia dejado de ser ministro; pero esta tramoya de teatro no atenúa poco ni mucho la fuerza de nuestras consideraciones. Esperamos que, por decoro de todos, no se llevará la farsa hasta al escándalo de devolver la cartera al general Beranger después de haber consumado públicamente una infracción de la ley divina y de la ley humana, y que se le dejará en situación de que aprenda á dominar sus pasiones y á respetar lo que para un ministro, más que para un simple particular debe ser siempre digno de respeto.»

Ja veu lo sesudo *Diario de Barcelona* lo poch cas que fan de las sevas observacions.

Si no se ha llevado la farsa hasta al escándalo de devolver la cartera de Marina etc. etc., no ha sigut pas per falta de desitj del senyor Cánovas y demés adláteres.

¡Pobre *Diario de Barcelona*!

Al colega si *que le han dejado en situación de que aprenda á dominar sus pasiones* políticas canovistas, si vol sostenir lo patriotisme que exigeix sa formalitat tan bescantada.

¿Ho farà?

No cal esperarho. Los polítichs, provincians ó madrilenys tots son d' una corda. Primer es lo partit que tot.

Que la dignitat, que la justicia y que 'l patriotisme.

Tot just s' acaba de constituhir nou ministeri y ja 's parla de dissidencias que amenassan la vida del partit conservador.

Es lo que havia de succehir.

Quan un cos polítich ó social ha arribat á cangrenarse, es inútil tot lo que s' intenta.

Los membres consumits anirán cayent á trossos, fins á quedar tot desfet, en pols y fora pera que 'l vent s' ho endugui tot d' una vegada sense deixar ni rastre.

Aquesta es la fi de totes las collas polítichs, qu' avuy per avuy, 's disputan los càrrechs del Estat.

Contemplemlos atentament, activant en lo que pugui ésser, sa prompte caiguda planyent als infelissos que ja de bona fé ja blasonant hipòcritament de patriotisme, caurán com tots, corcats y consumits en lo mes fondo dels desprecis.

Ab motiu del estreno á Madrid de la tragedia *Mar y Cel*, s' han permés alguns periódichs y algun particular, pera que tot no fossin alabansas, condemnar de passada al regionalisme; fent observacions inoportunas y absurdas de que ja 'ns ocupém en altre lloch d' aquest número.

Pero lo que no podém passar per alt en aquesta secció, son las paraulas un bon xich atrevidas de D. Lluís Alfonso, ab tot y blasonar aquest de ésser amich y coneixedor per lo tant del autor de *Mar y Cel*.

Diu 'n Lluís Alfonso, que tot lo regionalisme de Guimerá y totes las energias reivindicadoras d' ell y altres catalanistas, desapareixerian ab un *bany de Madrid*.

¿Per qui 'ris ha pres D. Lluís Alfonso?

¿Creu per ventura que nosaltres som de la casta dels polítichs á la madrilenyia, que ab tot y ser no mes que moneda falsa, ab un *bany de plata* passa per bona?

¿Tanta porqueria hi ha en lo Madrid de que 'ns parla; que ab un sol bany n' hi haigi prou, pera empastifar lo bon nom d' un home?

Por amor de Deu, senyor Alfonso; mes caritat y mes justicia.

Respecti la conseqüencia dels catalanistas, y respecti 'l mateix nom de Madrid.

¡Nosaltres que 'l teniam per amich verdader de las cosas de Catalunya!

¡Sembla mentida que un home com era en Lluís Alfonso, haigi cambiat tant desde sa sortida de Barcelona!

¡Cóm influheixen en la conseqüencia y 'l bon criteri, los ayres d' aquest Madrid que tan terriblement nos pinta en Lluís Alfonso!

EN HONOR A EN DAMÁS CALVET

SR. DIRECTOR DE «LO CATALANISTA».

Molt Sr. meu y respectable company de causa: Sento de veras no poder correspondre com voldria á la seua honrosa comanda en la que m'

ofereix las planas de son autorisat periódich pera fer justícia en ellas al malaguanyat Mestre en Gay Saber y entussiasta aymador de las glorias catalanas En Damás Calvet.

Cert es que las meuas relacions ab ell foren íntimas per espay d' alguns anys, y que gracias á tal circumstancia puguí apreciar moltes de las nobilíssimas qualitats que l' adornavan; més, per altra part, ni las meuas modestas forsas ni 'l temps de que dispoço están á la altura del distingit estudi crítich que V. 'm vol confiar, rahó per lo qual renunció á complaurel, agraहितli no obstant sa benévola distinció.

En cambi d' aquesta dolorosa negativa, voldria donarli probas evidents de que tinch desitj d' ajudarlo á honrar la memoria del bondados Calvet; y per aquesta rahó vaig á escriurerli quatre mots de lletra únicament sobre las opinions catalanistas del inoblidable *Mestre*.

Era en Calvet un dels més bons patricis que he conegut per la conseqüència y fermesa de sas conviccions. Si bé no havia figurat gayre en lo moviment actiu del catalanisme militant, se li pot aixó excusar entre altres poderosas causas, per las personalíssimas ocupacions que l' abrumavan constantment, y sobre tot per la avansada edat que tenia ja al formalisarse la defensa de tals ideals, circumstancia altament poderosa que ha abstingut també de la lluyta á altres patriotas tan ferms com los honorables Marian Aguiló, Joaquím Rubió y Ors y 'l may prou plorat exemple de catalans intranzigents Francesch Pela y Briz (1).

(1) *Nota*.—Aquest lamentable apartament que observava En Calvet respecte á la vida pública, 'l perjudicá en gran manera en sa propia carrera literaria, diventse á tal rahó únicament lo vergonyós anacronisme de que hagi mort sense haver estat may President dels *Jochs Florals* persona que, com ell, ademés de tenir senyaladíssims mérits, havia prestat grants serveys al pays, essent un dels que comensaren la campanya patriótica.

Prou se notá l' efecte del aislament en que 's colocá En Calvet quan feu la publicació de son meritíssim poema *Malorca Cristiana*, que de sobras requeria major atenció de la que li dispensaren la premsa y 'l públich, quan nó per ser la obra personalíssima y capdalt d' un gran poeta y per la extraordinaria erudició que l' avalora.

Y també segurament á lo retirat que vivia En Calvet, 's pot deure no hagués donat á la escena algunas produceions dramáticas que tenia en cartera y que s' acontentava llegintnos carinyosament als amichs prou content ja de saborejar la sua opinió y recullir son modest aplauso. Entre aquestos dramas, que han restat inédits y fora de desitjar tregués á llum alguna Empresa de Teatre Catalá, n' hi ha un de histórich (del temps de 'n *Pere del Punyalet*) que s' anomena *Na Sibila de Fortiá*.

Y ja que en aquesta *Nota* hem retret la relativa ingratitude que s' havia tingut en vida ab lo malaguanyat Calvet, no estará de més que excitém á las entitats literarias catalanas, sobre tot á la *Academia de Bonas Lletres de Barcelona* (que tantas primicias n' assaborí de son poema) á la *Lliga de Catalunya* y al *Centre Excursionista*, á que venerin degudament la sua memoria, que bé ho mereix lo celebrat autor dels *Vidrims*, creador de la *Malorca Cristiana*, é iniciador del Teatre histórich catalá ab son aplaudit drama *La Campana de la Unió*.

En Calvet era dels catalanistas convensuts que lamentan constanment las desdixas de sa terra; y pera tenirme bona seguritat no calia sino darli ocasió pera esbravar sos sentiments patriòtics. A las horas se sortia de fogó contra 'ls enemichs de Catalunya, y l' haurian sentit malehirlos de tot cor desitjant pera ells la major de las ignominias.

A copia de desenganys y de tristas experiencias havia arribat ja á un tal grau d' excepticisme respecte dels homes que mangonejan la cosa pública espanyola, que 'ls considerava absolutament incapassos de deturar ni un minut sisquiera la cayguda del pays en los negres abíms del descrédit y la miseria.

Conseqüència d' aquest excepticisme eran las seuas predelictas simpatias, per una de las varias solucions que podrian reportarli á Catalunya dias de llibertat y de ditxa: tal es la de propagar més las ideas autonómicas al mitxdia de Fransa que no pas al cor d' Espanya com ho hem intentat ja un sens fi de vegadas los catalanistas.

Deya En Calvet, y baix lo punt de vista del sentiment no anava potser del tot errat, que 'l terme verdaderament natural de nostres penas devia ser la unió dels payssos ahont encara 's parla catalá; Catalunya, Valencia y Mallorca ab lo Rosselló y la Provenza, contra abdós odiosos centralismes de Fransa y Espanya. Inútil era dirli al simpátich somnador que aixó fora tan més difícil en quant tornavam á colocarnos los catalans entre sos fochs (com en temps del malehit Felip V), exposantnos á sucumbir altra vegada com en aquell temps de trista recordansa sota la abrumadora malla dels fusells espanyols y francesos. A n' aquesta objecció hi trobava en Calvet una magnífica contesta.—Bé y que—deya—tot lo més nos exposariam á passar á la dominació francesa. Lo qual fins aqui no es tan gran inconvenient com sembla, puig al menys, si políticament podíam tornar á ser víctimas del centralisme, en cambi administrativa-ment es llógich que milloressim quissablo (pitjorar ja no pot ser—observava)—sobre tot si hem de judicar per l' actual floreixent estat económich dels catalans de més enllá dels Pirineus.—

Tal es condensat en pocas ratllas lo criteri catalanista d' En Calvet; tal es lo quin nos havia exposat un sens fi de vegadas á sos més íntims coneguts; tal es lo quin recomenava á sos amichs que explanessin algún dia en las reunions de la importantíssima associació «Lliga de Catalunya.»

Aixó no vol dir que 'l criteri d' En Calvet se tanqués á tota altra solució del problema autonomista. Com á bon patriota, sentia més que pensava, y tot alló que significava amor á las cosas de Catalunya era del seu gust y l' afectava en lo més fondo de l' *entranyeta*. Ell tenia ideas precisas sobre lo que á son judici podia convenir més, pero may rebutjà cap procediment de regionalisme mentres fos honrat y noble.

Aixó si: en quant se sentian á fora de Catalunya aquells rumors de

prevenció contra nosaltres y s' aplaudia desde altrás provincias, lo mal que 'l Govern feya á Catalunya, ell ja tenia 'l supréu argument als llavis.—Ho veyéu—nos deya al element jove—Catalunya 's troba sola dintre d' Espanya. En cambi 'ls catalans de Fransa obran avuy los brassos á la nostra literatura, allí tan festejada y conreada, y 'ls obrirían també á la nostra política autonómica si 'ls haguessin invitat á ferho de la manera deguda.

Aquesta tendència del poeta á recordarse de Fransa no es, ab tot, inexplicable. En Calvet se casá ab una filla del Rosselló y l' estimava ab tal follia que pot dirse fou y ha sigut la única il·lusió de tota sa vida. Morta ja fa molts anys, sa volada al altre mon deixá á En Calvet tan aturdit é impressionat que de segur aquesta fou la sola y principal causa de que 'l poeta 's llensés als mars de la imaginació abrassantse ab la barca perduda del esperitisme com excludiu medi pera retrobar aquell ser tan estimat.

Apart d' aquesta circumstancia, En Calvet tenia bons y verdaders amichs al Rosselló, lo primer en Mistral, que de segur haurán plorat amargament sa mort.

Hem dit mes amunt que En Calvet no figurava en lo moviment actiu del Catalanisme militant, y casi hem dit mal, perque ell havia fet fins fa pochs anys verdaderas campanyas en pró de Catalunya. Recordis sinó los brillants articles que publicá últimament en la *La Renaixensa* defensant la gloriosíssima obra del insigne Monturiol, que tant s' ha agrandat á horas d' ara, realçada per la ridícula cayguda del baladrer Peral.

¡Y á fé que es una ben trista coincidència pera la gloria d' En Monturiol la soptada mort, en diferencia de pochs dias, de dos defensors seus tan il·lustres y entusiastas com En J. Narcís Roca y En Damás Calvet!

Resumint, lo malaguanyat *Mestre en Gay Saber* mereix bé de sos compatricis.

Per lo que fou en sí, y per la magnífica herencia que 'ns ha deixat. Y consti que no parlo aquí de sa herencia literaria (que aquesta ja en sí es prou rica y valiosíssima), sinó per la altra herencia: per la política, en lo recte y honrat sentit de la paraula (que aqueixa salvetat s' ha de fer en parlant de política á Espanya).

Me refereixo á la herencia de sos deixebles. Era En Calvet, com ja es prou sabut, Enginyer Industrial y Catedràtic de Dibuix en la Escola d' Enginyers d' aquesta ciutat. Per aquesta rahó, passavan per sa Càtedra, que es general á tots los cursos de dita carrera, tants alumnos com la estudiavan. Ademés, tenia En Calvet á casa seva una Academia Preparatoria de Dibuix pera 'ls estudiants que volian fer l' ingrés en la Escola. Dit s' está ab aixó que la influència basada en lo tracte, que sobres 'l criteri de sos joves deixebles podia deixar sentir era considerable. Donchs

bé, En Calvet, sols l' aprofitava pera una cosa, pera infiltrar en la generació que puja 'l coneixement de las desditjas de Catalunya, y ab ell á la necessitat de portarli excepcional amor pera acabar més ó menos tartsos sufriments. En una paraula: pera fer Catalanisme. Però no Catalanisme exclussivista avansat ó atrassat, esclau d' un partit ó escola; sinó Catalanisme del millor, del que afecta al cor, del que 's basa solzament en l' entranxyable afecte á Catalunya.

¡Tan de bó que la fecunda llevar, ab tan zel llensada pel malaguanyat poeta, grani y fructifiqui ab bona sahor en cantitat y calitat!

Per de prompte, nosaltres ja coneixém y estimém á varios joves enginyers que poden justificar que la llevar no s' ha perdut del tot.

Deu completi la obra d' En Calvet, y 'ns dongui una bona colla de nous campions de la santa causa que, comensant pel desconsolat fill del difunt, Arnalt, aprofitat alumno de la Escola d'arquitectura, li proporcion á la Patria dias pròxims de consol y de benhauransa.

Res mes pot dirli sobre 'l particular, amich Director, son affm.

JAUME D' URGELL.

TRANZIT

No se pas si al mon es dia
ó si per tot hi ha tenebras:
sols se que 'ls amichs me voltan,
que 'm parlan sens que 'ls entenga,
que com onadas m' arriban
cántichs confosos d' Iglesia,
que negra caixa se 'n duhen
homes que 'ls peus arrossegan;
y 'm veig que baixo la escala
com qui s' enfonza en la terra.

L' hora desde nin temuda
massa ha arribat, qu' es aquesta.
Tan aprop que la tenia,
y tan lluny com me la creya!
Si era ahir que m' ensenyava
las cansons de la infantesa;
qu' en sa falda m' estrenyia,
y 'm senyava ab la ma seva;
qu' en nits de trons m' acotxava
y ab sos petone me distreya.

Quina llum més ufanosa,
y quins carrers més alegres!
Fins ahir tant que 'ls sabia,
y al present ni 'ls se coneixer.
Per tot arreu coloraynas
y neguit d' anar depressa.
Las gents be massa que riuhen,

més riuhen, ¡ay! ab tristesa;
y assí y allá tots los rostres
sols de mirarme envelleixen.

Era morta y la tenia
dins de mos brassos estreta:
tots los petons que va dar-me
ab tants anys de goigs y penas,
un á un sobre sa boca,
los hi he tornat aqueix vespre.
De vosaltres qui te mare
que s' allunyi y que no 'm veja:
¡ay, aquells que l' han perduda
jo be prou que 'ls se coneixer!

Al lllindar del cementiri
ja arribém, y ab quina pressa!
Oh, la vila dels cadavres,
ella sí qu' es la mateixa!
Al fons dels arbres sospiran
oreigs ó esperits que penan;
al lluny, los brots en las ombras
com mans cridantme 's doblegan;
y son tants los ulls que ploran
que may s' aixuga la terra.

Mes ja han obert un sepulcre;
del fons guaytan las tenebras:
apar que 'm xuclin las ninas

d' uns ulls que no parpellejan,
y que reculan, reculan
duyenthi la mare meva.
Quan ella es dintre, en ma cara
un ayre he sentit que 'm gela.
Potser la mare respira...
Es la tomba satisfeta!

Al meu voltant quina calma!
La vida en tot es sospesa;
tant sols lo fosser que posa
las mahons tresca que tresca.
Poch á poch la fossa 's tanca;
poch á poch minva 'l cau negre;
ja es un ull buydat de nina
ja sols un punt, y ja 'l cegan!...
Quin revés m' ha dat á l' ànima
l' últim cop de la paleta!

A ma casa de tornada
companys y amichs me rodejan:
uns me diuhen que reposi;
que vida nova cal pendre,
altres que á Deu la encomani;
y mos llabis no contestan.
Y encaixan ab mí, y m' abressan,
y seguit, seguit me deixan;
y 'm miro sol, quan del últim
la porta 's tanca al darrera.

Sol, y es nit. Y á dins ma cambra
hi ha un llum qu' entristit m' espera:

més jo veig la de la mare
pe 'l corredor en tenebras;
y glatint obro sa porta,
y com poltro que sedeja
d' assí d' allá ab goig y angunias
aspiro aquell ayre d' ella,
y sento en lo llit sas formas,
y enfonso al coixí ma testa.

Que no vinga may lo día
ó que m' adormi per sempre:
que aquí, amagada en la fosca,
jo he vist que la mare 'm vetlla,
inmoble en una cadira,
de dret mirantme ab dolcesa.
Quan més fort mos ulls se tancan
més aprop la miro á n' ella,
y sos esguarts amorosos
párpres y tot m' atravessan.

Ja cruix vora meu sa roba,
fit á fit mirantme sempre;
ja sobre mon cap s' inclina
com en altres jorns alegres;
ja sento suau en ma galta
que hi posa la boca tébia,
cridantme:—Fill de ma vida!—
y obro 'ls ulls, las mans estesas...
Y era, lay, lo sol en mon rostre
qu' entrava per la finestra!

ANGEL GUIMERA.

NOVAS

Los fadrins manyans d' aquesta ciutat preparan pera 'l primer de Desembre próxim, festa de son patró Sant Eloy, una extraordinaria festa religiosa y un gran ball en lo Saló Sabadellés, á quin objecte han contractat á la orquesta *Fatzendas*.

Lo *Boletín Oficial* del dissapte, insertá una circular, anunciant la vacant en l' Escola lliure provincial d' Arts y Oficis, agregada á la d' Enginyers industrials de Barcelona, la Cátedra de Teoría y práctica de teixits, dotada ab lo sou anyal de 1000 pessetas.

La vacant ha de provehirse per oposició.

Los que pretenguin fer oposicions ja cal que 's calsin, donchs la competent Diputació Provincial mira molt prim en aquest assumpto y pocas vegadas troba personas *prou aptes* pera son desemenyo.

L' altre diumenge visitaren lo Museo arqueològich-artístich de Vich format per l' Excelentíssim Prelat d' aquella Diócessis l' infatigable catalá Dr. Morgades, una nombrosa omissió del "Centre Excursionista de Catalunya" presidida pel Sr. Rubió y Lluch, docte

catedràtic de la Universitat literaria de Barcelona, y President de la referida Associació.

Formava dita notabilíssima representació del Centre, á mes de son referit President, los Srs. D. Joan Rubio de la Serna, corresponent de la Historia, D. Jaume Balagner y Merino, D. Arturo Pedrals, D. Mariano Golferichs, D. Cayetá Cornet y Mas, D. Joseph Stasi, D. Ramon Arabía y Solanas, D. Joseph Brunet y Bellet, D. Lluís Alós, Marqués de Dou; D. Joan Cardona, D. Francisco de S. Maspons y Labrós, D. Cayo Cardellach, D. Bonaventura Renter, D. Emili Canals, D. P. Nolasco Vergés, D. Francisco de A. Robio, don Joseph Ll. Pons y Tusquets, D. Alfons de Chopitea, D. Antoni y D. Ramon Maspons y alguns altres socis del mencionat Centre.

Lo diumenge hi hagueren tres desgracias en la Plassa de toros de Barcelona. Un picador resultá estabornit y 'ls dos espasas ferits, un d' ells bastant gravament. L' empresari podrà estar molt content d' omplirse las butxacas; los aficionats ho poden estar d' haver pogut saborejar l' espectacle ab totas las sevas conseqüencies y la persona que en nom de la autoritat presidí la corrida pogué retirar-se ufanosa á casa seva després de cumplir lo seu *deber*.

Y.....¡Visca 'l espectacle nacional!

La línea directa telegráfica projectada entre Barcelona y Bilbao, tindrà 'l següent itinerari:

Barcelona, Sabadell, Tarrasa, Manresa, Lleyda, Sariñena, Tardienta, Huesca, Ayerbe, Jaca, Tiermas, Liédena, Sangüesa, Aoiz, Pamplona, Alsásua, Brasain, Zumárraga, Vergara, Elorrio, Durango y Bilbao.

A la llarga llista d' obras que ha produhit lo modern renaixement de las lletras catalanas tenim d' afegirhi la novela catalana-rosellonesa, editada per L' *Avenç* titulada *Montalba*, deguda á la privilegiada ploma del reputat escriptor D. Carles Bosch de la Trinxeria.

Prometém un altre dia ocuparnos com se mereix d' aquesta darrera novela del senyor Bosch de la Trinxeria; agraïnt la deferencia de qu' hem sigut objecte per son envió.

Varis catalans que 's trobavan accidentalment á Bilbao, quant los periódichs de Madrid donaren compte del éxit de la magistral tragedia del eminent poeta D. Angel Guimerá entre 'ls quals si trobavan varis de nostres compatricis, expediren pera l' autor de *Mar y Cel* lo següent telégrama:

Teatre Espanyol: Pera D. Angel Guimerá.—Madrid.—"Varis catalans reunits accidentalment en aquesta població, amichs particulars uns y admiradors tots de vostre talent en la literatura dramática, acaban de llegir ab entússiasme en los periódichs de la Cort, lo grandió éxit obtingut en lo Teatre Espanyol ab motiu del estreno de vostra gran obra *Mar y Cel*.

Vos felicitem ab entússiasme per tant merescuda glória y nos sentim orgullosos de que nostra estimada Catalunya, hagi proporcionat á la pàtria fills tant humils y sencills, com d' elevat talent, que tant honran á nostra literatura dramática.

Ab l'entusiasme que sentim per vostre éxit, no olvidem fer extensiva nostra felicitació á D. Enrich Gaspar á D. Ricart Calvo á la Srta. Calderón y á tots quants contribuiren abson talent artístich á la excelent interpretació del drama.--Antoni Padró, Ricart Vinardell, Joseph Salvadó, Joseph Vilá, Miquel Altayó, Gervasi Torras, Joseph Sallarés, Lluís Broquetas, Joseph Forrellat, Rómul Salinas, Enrich Durán,.

L'últim nombre de l'estimat colega de Provenza *L' Aioli* dedica, en un article, un afectuós y entusiasta recort á la memoria del poeta Damás Calvet que acavan de perdre las lletres catalanas.

En lo mateix nombre hi llegim una bonica circular que sotscriuen Marius Girard, Frederich Mistral y Felix Gras, comunicant lo projecte d'erigir un monument á la memoria del gran felibre popular, Joseph Roumanille, á Saint-Remy, al mitj d'aquells jardins ahont vegé la primera llum y ahont cullí las primeras flors de sa poesia l'anyorat poeta.

Aquest monument se farà per subscripció pública, que indubtablement, se veurá molt afavorida.

Ab lo titol *Reus Literari*, ha comensat á publicarse en aquella ciutat un setmanari, redactat en nostra estimada llengua.

Altres triomf pera la literatura catalana.

Telegrafaren de Madrid lo dia 17 del corrent, que don Victor Balaguer, Mestre en Gay Saber, ha llegit davant dels senyors Castelar, Menendez Pelayo y altres eminents literats sa trilogia *Los Pirineus*, rebent calurosas felicitacions tant pel fons que enclou dita producció, com per la forma en que está desenrotllada.

Segons llegim en *El Imparcial* de Madrid, lo senyor Azcárate en lo notable discurs que llegí en l'*Ateneo* de dita capital "se pronunciá com sempre á favor de la descentralisació administrativa, demostrant plenament que la llibertat es incompatible ab una organisació unitaria, centralisadora y burocrática."

De nostre estimat company *La Veu de Catalunya*, n'extrayém la següent noticia, ab quin comentari estém d'acort.

¡Alegrémnos, porque lo partit conservador s'ha posat al cap reformar la instrucció pública á Filipinas! D'aquesta feta Espanya veurá assegurada per sempre mes la possessió d'aquell important Arxipélach; ja no haurá de témer los maneigs dels alemanys que tan perfidiosament lo cobejan.

Lo Govern conservador, segons noticias, ha acordat imposar la llengua de Castella com á única oficial en todas las escuelas de Filipinas.

Aquesta disposició podrá no estar en consonancia ab los interessos intellectuals y morals d'aquell pays que te un idioma propi, ben diferent del *castila*; podrá oposarse al desenrotllament d'aquells pobles, fentlos hi del tot insoportable una tutela política que descaradament treballa per sa desnaturalisació: no obstant, es llegítima filla de la política castellana.

Los conservadors espanyols son dignes successors dels consellers dels Felips IV y V. Espanya ha d' ésser castellana ó no ha d' ésser.

Ja no deu practicarse alló de "sálvintse los principis, en que 's perdin las colonias,"; sino que 'l lema de la política madrilenya deu ésser castellanisar l' Estat espanyol, en que s' enfonze Espanya.

Sens perjudici de plorar com unas Magdalenas, davant los desastrosos efectes de la bojeria castellanisadora.

Com ploraren, arrán de la Restauració, la mort d' Euskaria los matexos que la remataren suprimint sos furs.

¿Se vol major hidalguia?

Copiém de nostre estimat company *La Renaixensa* de Barcelona:

"Lo diumenge 15. del corrent tingué lloch la visita oficial del "Centre Excursionista de Catalunya" al Museu Arqueològich de Vich. Corresponent á la importancia de dit Museu la representació del "Centre" fou numerosíssima y escullida com pocas vegadas ó potser may havían lograt reunir-la las societats análogas que existían á Barcelona. Los visitants foren presentats al excelentíssim senyor Bisbe per lo president senyor Rubió y Lluch qui 's congratulá ab aquest motiu de la fortuna que tenia d' expressar en nom del "Centre" la satisfacció que 'ls allí reunits experimentavan de poguer visitar un Museu tan complert com lo que Sa Excelencia Ilustríssima havia lograt organisar ab tant poch temps, no menos que per trobarse davant un Prelat quals travalls en pró de la regeneració de las arts y de nostra benvolguda Catalunya tan digne d' estimació 'l feyan, no sols en sa Diócessis sino fora d' ella.

Contestá 'l senyor Bisbe calificant sa obra de molt modesta pero expressant lo desitj vehement que l' ánima de contribuir, en tot lo que d' ell dependeixi, á la expressada regeneració, y encoratjant á tots los catalans á realisar la obra de conservació, donchs lo caràcter de nostre poble enclou virtuts notables de que 's mostrá molt amant en be de Catalunya y terminá agraphint la visita.

Tot seguit, ocompanyat del senyor Bisbe, se taasladaren los visitants á las salas de biblioteca y museu que 's troban notablement instalats en lo mateix Palau Episcopal ocupant las quatre grans salas corresponents á las quatre alas del Claustre, y en las tres horas que durá la visita, trobaren ocasió de comprobar per si mateixos quan justa y merescuda es la fama de que ja gosa 'l Museu, no sols per la quantitat y varietat dels exemplars que enclou, sino per lo mérit rellevant de molts d' ells, y molt particularment per la circumstancia de ser tot recullit en nostra comarca, lo qual li dona un valor regional extraordinari, ja que allí 's posa de manifest lo desenrotllo y progressos de nostre art indígena lo qual permet estuadirlo d' un modo més complert de lo que fins ara havia sigut possible.

Terminada la visita los socis del Centre Excursionista tingueren la honra de ser invitats á pendrer café en companyia del prelat qui 'ls obsequiá ab la més exquisida galanteria y afabilitat, essent notable per la finura de la alusió y 'l primor ab que estava executat, lo hermós ram de fiors naturals que ocupava 'l centre de la taula, representant l' escut de Sant Jordi ab las barras catalanas. Fou complerta la animació que regná en los salons del Palau, als que concorregueren además molts personas notables de Vich, en especial aquellas que per sos coneixements y entussiasme en pro de Catalunya contribueixen ab sa cooperació decidida á la formació del Museo Vicense per tants conceptes notable.

Terminá la visita á las quatre de la tarde deixant á tots los concurrents lomés grat recort y als excursionistas altament agrahts al senyor bisbe y á sos cooperadors per las distincions que 'ls prodigaren.

Ab motiu del extraordinari éxit que ha obtingut en lo *Teatro Español* de Madrid la famosa tragedia del eminent poeta trágich D. Angel Guimerá *Mar y Cel*, traduhide al castellá per D. Enrich Gaspar, de per tots los centres literaris y societats catalanistas de Barcelona, Sabadell, Reus y altres importants poblacions de Catalunya han sortit carinyosos y entussiasats telégramas de felicitació dirigits al il·lustre poeta y convensudísim regionalista.

Tot lo qual pot servir de contestació á aquells periódichs de Madrid, casi tots, que han volgut treurer importancia regionalista al aconteixement.

Y la té sense duptes de cap mena. La literatura regional está de enhorabona. Per aixó son los centres literaris de Catalunya y las societats catalanistas las que de més aprop s' han sentit enorgullidas per l' éxit franch que ha obtingut *Mar y Cel*, y las primeras qu' han sentit vibrar desinteressadament la corda del entussiasme.

Nos en felicitém y felicitém calurosament al poeta y al regionalista convensut don Angel Guimerá.

Lo "Foment del Travall Nacional" inaugurarà d' una manera solemne las confereneias del present curs, demá dilluns, á dos quarts de nou del vespre, ocupant la cátedra l' Excelentíssim senyor don Manel Durán y Bás, que desenrotllará 'l tema: "Economistas catalans contemporanis.

Alguns centres literaris y societats catalanistas de Barcelona tractan de organisar un banquet en honor á D. Angel Guimerá, per l' éxit obtingut á Madrid ab sa obra *Mar y Cel*.

Diu un colega:

"En lo concurs verificat en la Habana, pera un monument que á d' aixecarse en aquella capital ab motiu del Centenari del descobriment d' América, ha obtingut lo primer premi lo llorejat y célebre escultor tortosí don Agustí Querol, rebent per dit premi la quantitat de 30,000 pessos.

Mr. Edison assegura formalment tenir perfeccionat un motor eléctrich aplicable á ferro-carrils y tran-vías, lo qual pot alcansar la velocitat de 100 millas per hora, y á tot tirar, desplegant un caminar máxim, fins á *duascentas millas per hora*.

Y es més assombrosa la economía ab que pot funcionar lo nou invent que la seva rapidés.

En primer lloch, podrá produhirse ab aquest sistema un cavall de forsa per cada duas lliuras de carbó barato consumit: ab la locomotora actual, se consumeixen sis lliuras de carbó car pera produhir lo mateix resultat.

En segon lloch, las actuals vías férreas podrán servir pera 'l nou sistema ab sols col·locar en ellas un *rail* central que serveixi pera trasmeter la corrent desde un motor estacionari als cotxes.

Podrá sapiguirse además, automáticamente y ab exactitut, lo lloch en que 's troba cada tren en un moment donat, y d' aquest modo apesar de la rapidés, quedarán reduhidas al mínimun las probabilitats d' un xoch

En los trens de carga, cada vagó portará son mateix motor.

Mr. Edison compta ab lo concurs d' un gran propietari ferro-carriler, Mr. Villard, y d' aquí dos anys, oberta á Xicago la Exposició colombiana, correrán trens elétrichs á rahó de cent millas per hora, de dita ciutat á la de Milwaukee.

No ha entrat l' inventor en minuciosos detalls sobre son sistema, temerós de que poguessin aprofitarse á Europa de son secret; pero lo exposat basta pera que nostres lectors formin idea de lo que aquell se proposa realisar.

ANUNCIS PARTICULARS

Píldoras Emenagogas del farmacéutich Dr. Novellas.—Casa fundada en 1617, Curació prompte y radical de la Cloróssis, inapetencia, supressions ó dificultats menstruals y en general de totas las afeccions que provenen del empobriment de la sanch.—Son molt útils pera facilitar lo desenrotllo en las noyas y enfortir á las de temperaments débils y linfátich.

Despatx: Avans Sombrerers, 21. Are Urgell, 12. Farmacia.—Barcelona.

Motor á gas en venta Forsa de dos caballs.—Sistema Otto.—Vertical y de cremallera. — Rahó en la Imprempta d' aquest periódich.

Calendari Catalá per 1892

Forma un block de 730 planas de lectura recreativa
dels principals escriptors mallorquins, valencians y catalans

Cartons alegórichs, fabricats expressament per aquest Calendari

CADA BLOCK UNA PESSETA CADA CARTÓ

Als corresponsals que 'n demanin mes de 10 se 'ls descomptará lo 25%.

LOS ENCARGADOS Y SON IMPORT DEUEN DIRIGIRSE Á LA

IMPREMTA LA CATALANA

5, Dormitori de S. Francesch, 5.-BARCELONA

Imprempta y Enquadernacions de J. Comas, Carrer de Colomer, 24, teléfono n.º 46.—SABADELL